

РОЛЬ ЛІЗИНГУ У РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СВІТОВИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

Лізинг, як фінансовий інструмент, завжди відігравав значущу роль у розвитку підприємницької діяльності як на світовому, так і на національному рівнях. Цей феномен визначається не лише можливістю здійснити доступ до необхідних ресурсів без великих капіталовкладень, але і його потужним впливом на стратегічний розвиток підприємств та економіку в цілому. У сучасних умовах глобалізації та зростаючої конкуренції важливість лізингу стає ще більшою, оскільки цей інструмент надає можливість підприємствам зберігати фінансову стійкість, здійснювати інноваційні та стратегічні рішення, а також підтримувати ефективність їхньої діяльності.

Основними законодавчими актами України, що регулюють лізингові операції і визначають їх сутність, види і форми, є: Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV; Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV; Закон «Про фінансовий лізинг» від 14.12.1921 р. № 1953-IX. Згідно статті 292 Господарського кодексу України, лізинг – це господарська діяльність, спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів, яка полягає в наданні за договором лізингу однією стороною (лізингодавцем) у виключне володіння та користування другій стороні (лізингоодержувачу) на визначений строк майна [1].

Основними видами лізингу вважаються оперативний і фінансовий, а за формою здійснення він може бути зворотний, пайовий або міжнародний. Якщо детальніше розглянути різницю між оперативним та фінансовим лізингом, то ключовими відмінностями є термін угоди, можливість викупу, власність об'єкта лізингу під час угоди, бухгалтерський облік та те, хто несе відповідальність за ризики. Угоди як фінансового, так і оперативного лізингу передбачають платні внески, що означає, що особа, яка користується об'єктом лізингу (лізингоодержувач), зобов'язана регулярно виплачувати суми грошей лізингодавцю. Варто відзначити, що діюче законодавство не містить спеціальних правил, які б регулювали ці платежі у випадку оперативного лізингу.

Найважливішими перевагами лізингу є, по-перше, те, що він надає підприємствам можливість оновити обладнання та технології без необхідності продажу старого майна. Це дозволяє їм залишатися конкурентоспроможними і використовувати сучасні рішення. По-друге, лізинг дозволяє підприємствам отримувати необхідне майно без необхідності великих початкових капіталовкладень. Замість цього, вони сплачують регулярні лізингові платежі, що полегшує фінансовий тиск. По-третє, лізинг дозволяє зберігати ліквідність, бо підприємства можуть більше грошей залишати вільними, накопичувати їх, щоб інвестувати в ідеї або інновації, маркетинг, розширювати бізнес [2].

Лізинг відіграє важливу роль у розвитку як світової, так і національної економіки, а також забезпечує зростання окремих підприємств. Цей фінансовий інструмент сприяє залученню інвестицій в виробничі процеси, надаючи ефективний та доступний механізм фінансування для компаній національного рівня. На світовому рівні виділяють дві основні моделі розвитку лізингового бізнесу: європейську та американську. В європейській моделі зазвичай створюються великі спеціалізовані компанії, які часто починають свою діяльність як підрозділи великих банків і, можливо, пізніше, відокремлюються від них. У американській моделі лізингові компанії, як правило, формуються приватними підприємцями і не мають впливу зі сторони банків. У вітчизняному лізинговому ринку в основному спостерігається модель, схожа на європейську. Це означає, що більшість лізингових угод, близько 70%, контролюються комерційними банками.

Першою компанією, яка зайнялася лізинговими операціями, була United States Leasing Corporation, заснована в 1952 році і тоді Сполучені Штати стали піонерами нового напрямку в бізнесі. Пізніше, у 1962 році в Європі з'явилася лізингова компанія Deutsche Lising GmbH. На сьогодні, системи класифікації лізингових угод, що використовуються в Сполучених Штатах Америки, є загальноприйнятими та широко використовуються у всьому світі. Загалом, рівень розвитку лізингових відносин у країні безпосередньо

залежить від наступних факторів: законодавчого регулювання лізингу, державної підтримки, інвестиційного клімату та можливостей обліку.

У Західній Європі провідні позиції в лізинговій сфері займають Німеччина, Великобританія і Франція, де знаходяться понад 60% лізингових угод. Що стосується найбільш популярних видів майна, яке використовується у лізингових операціях, то понад 50% становлять вантажні та легкові автомобілі, друге місце посідає машинобудівне і технологічне обладнання, що складає близько 24%, а третю позицію займають комп'ютери та офісне обладнання з надходженням трохи більше 10%. Понад 80% майна, що передається в лізинг, використовується промисловим сектором, будівництвом та сферою приватних послуг. [2].

В Україні, у свою чергу, сфера лізингу наразі є менш розвинутою і знаходиться на етапі активного формування. Однією з ініціатив, спрямованих на її підтримку, є програма «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9%». Ця програма розроблена Міністерством фінансів та спрямована на надання підтримки суб'єктам малого та середнього підприємництва шляхом укладення договорів фінансового лізингу за вигідними умовами зі ставками від 5% до 9%. Потрібно зазначити, що лізинг в Україні має досить гарні перспективи, оскільки дозволить вирішити проблему нестачі у підприємств оборотних коштів та оновити й модернізувати виробничі фонди. Держава також є членом Всесвітньої лізингової асоціації і має свою власну Національну лізингову асоціацію, яка сприяє розвитку лізингу в країні і захищає інтереси лізингодавців та лізингоотримувачів. Україна також має законодавчу базу, яка регулює лізингову діяльність, і відповідні органи державного управління. В даний час на українському ринку лізингових послуг найбільш конкурентоспроможними є ті лізингові компанії, які мають підтримку банківського капіталу (їх частка найбільша). У цих компаніях лізингові послуги є різноманітними, диверсифікованими.

Структура нового бізнесу у сфері лізингу в Україні за 2022 рік говорить про те, що найбільшу частку займають дві категорії: легкові автомобілі та сільськогосподарська техніка (разом 64%), третє місце з 26% посів вантажний транспорт вагою від 3,5 т. З початком повномасштабної війни, кількість оформлених в лізинг одиниць сільськогосподарської техніки скоротилась в 3,8 рази – до 636 одиниць з 2412 одиниць, а вантажівок – в 3,4 рази, до 554 одиниць з 1863 одиниць. [4].

У період війни лізинг відігравав і продовжує відігравати важливу і ключову роль для підприємств, особливо агропромислових компаній України. З огляду на ризики, пов'язані зі знищенням сільськогосподарської техніки та втратою територій, а також їх замінуванням, сільське господарство України потрапило в складне становище, яке серйозно ускладнило проведення посівної кампанії та взагалі сільськогосподарську діяльність.

Вже з приходом весни 2022 року аграрії та підприємці розпочали активно шукати джерела фінансування для заміни втраченої сільськогосподарської техніки. Проте їм довелося стикнутися з додатковими проблемами, зокрема, з надзвичайно складною ситуацією щодо збереження безпеки своїх активів в Україні, оскільки стало неможливим планувати роботу навіть на середньострокову перспективу. Низькі ціни на сільгосппродукцію на внутрішньому ринку та невизначеність щодо шляхів її експорту, включаючи як «зерновий коридор», так і трансграничні поставки до країн Євросоюзу, також ускладнили ситуацію. До всього іншого, з початком війни, отримати кредит від банків для придбання необхідної техніки стало майже неможливим, оскільки фінансові установи припинили надавати позики через великі ризики. У зв'язку з невизначеністю щодо експорту зернових культур, компанії зазнали значних втрат і були вимушені відмовитися від можливості придбання необхідної сільськогосподарської техніки. У цій ситуації фінансовий лізинг виявився надзвичайно корисним інструментом, оскільки він передбачає спрощену угоду та надає податкові пільги. Саме завдяки фінансовому лізингу компанії могли вирішити цю проблему і не втратити можливість до подальшого розвитку та відновлення посівної кампанії.

Можна очікувати, що сприятиме поширенню лізингових операцій в сучасних умовах господарювання розвиток фінансових послуг у режимі он-лайн, активізація та поглиблення процесів цифровізації діяльності небанківських фінансових установ [5].

Отже, лізинг відкриває перед вітчизняними суб'єктами господарювання можливість для розвитку та зростання, допомагаючи забезпечити їхні потреби в необхідних ресурсах та сприяючи створенню сприятливого клімату для бізнесу як на місцевому, так і на міжнародному рівні. Фінансовий лізинг, завдяки своїм перевагам у спрощеному оформленні та податкових пільгах, допомагає підприємствам подолати фінансові труднощі і забезпечити стійкий розвиток в умовах невизначеності. Ситуація на сільськогосподарському ринку України є важливим нагадуванням про значущість фінансових інструментів у підтримці економічної стійкості та відновлення в умовах війни і кризи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Господарський Кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України: [прийнятий Верховною Радою України №436-IV від 16 січня 2003 р.: станом на 03 вересня 2023 р.]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15/ed20230903#Text>
2. Safarova G. Main Features of Financial Leasing Using International Experience [Електронний ресурс] / G. Safarova // International Journal of

Innovative Technologies in Economy. – 2021. – 1(33). – Режим доступу: <https://rsglobal.pl/index.php/ijite/article/view/1894/1714>

3. Смірнова О. О. Розвиток лізингового бізнесу в Україні: сучасний стан та можливості застосування іноземного досвіду / О. О. Смірнова // Фінанси, облік і аудит. – 2014. – №1 (23). – С. 128-140.

4. Чи може лізинг техніки стати альтернативою кредитуванню під час війни. [Електронний ресурс]: Українське об'єднання лізингодавців. 03.05.2023. – Режим доступу: <https://uul.com.ua/2023/chy-mozhe-lizyng-tehniky-staty-alternatyvoyu-kredytuvannyu-pid-chas-vijny/>

5. Lomachynska I. Management of the Financial Potential of Innovative Development of the National Economy in the Context of Digital Transformation / I. Lomachynska, Ye. Maslennikov, O. Poberezhets, O. Shebanina, I. Plets // Economic Affairs. – 2023. – Vol. 68. – Pp. 797-803.